

MASARYKOVA UNIVERZITA
Přírodovědecká fakulta
Geografický ústav

Filip CHVÁTAL
Petra PALÁTOVÁ
Ondřej ŠTASTNÝ

Politická geografie

KOLUMBIE
» nepolapitelný mír «

Brno 2009

Osnova seminární práce:

1. Charakteristika území, které je předmětem sporu.
2. Příčiny vzniku konfliktu. Okolnosti, které vedly k vypuknutí násilí.
3. Klíčové události ve vývoji sporu od jeho vzniku do současnosti (historie konfliktu).
4. Charakteristika stran konfliktu.
5. Síly a události mimo region, ovlivňující vývoj sporu (geopolitika konfliktu).
6. Přehled dosavadních strategií řešení konfliktu (mírových i násilných) a jejich výsledky.
7. Seznam otázek (sporných bodů), které brání vyřešení sporu.
8. Návrh strategie vedoucí k vyřešení konfliktu.

1. Charakteristika území, které je předmětem sporu

Kolumbijská republika (República de Colombia) je rozlehlý stát na SZ Jižní Ameriky. Je omýván dvěma světovými oceány (Atlantským ze severu a Tichým ze západu) a sousedí s Venezuelou, Brazílií, Peru, Ekvádorem a Panamou. Západní část tvoří rozsáhlá velehorstva And, východní část pak nížiny povodí řeky Orinoko s tropickými deštnými pralesy.

Historie Kolumbie sahá do období asi 10 000 let př. n. l., kdy se především v horských oblastech a kolem dnešního hlavního města Bogoty začaly usazovat první indiánské kmeny. Postupně vznikla vyspělá a bohatá civilizace, která však byla podobně jako ostatní regiony Latinské Ameriky v průběhu 16. století vypleněna a podrobena španělskými dobyvateli. Roku 1717 vzniklo v rámci spojení Kolumbie, Panamy, Venezuely a Ekvádoru místokrálovství Nová Granada. V roce 1810 vypukla na území Kolumbie válka za nezávislost, která vyvrcholila v roce 1819 a jejímž vůdcem byl pozdější první prezident Simon Bolívar (od r. 1821). Ekvádor a Venezuela se v průběhu let odtrhly, od roku 1886 se jako republika Kolumbie označuje území dnešní Kolumbie a Panamy (ta získala nezávislost 1903). Celé dvacáté století, zejména jeho druhá polovina, je pak ve znamení složitých a vleklých konfliktů, sporů a válek.

Současná Kolumbie je domovem pro více než 45 mil. obyvatel, z nichž je více než 90 procent katolíků. Také etnické složení je homogenní (97 % Kolumbijců). Populace vykazuje hodnoty demografických charakteristik typické spíše pro rozvojové země – nižší gramotnost (90%), vysoký podíl dětské složky (35 %), vyšší míru porodnosti (2 %), nižší naději na dožití (65 let muži), atd. Ačkoliv je kolumbijská ekonomika dlouhodobě považovaná za nejstabilnější v jihoamerickém regionu, potýká se země se značnými hospodářskými problémy. Patří k nim především vysoká zadluženost státu, závislost na zahraniční pomoci (nejvíce USA – cca 800 mil USD ročně) a vyšší míra nezaměstnanosti (11 %); nyní země prochází výraznou stagnací ekonomiky v důsledku hospodářské krize. Celá čtvrtina obyvatel je zaměstnána v priméru, ačkoliv ten se podílí na tvorbě HDP jen 11 procent. Asi 60 procent obyvatel pracuje v terciéru a jen 15 procent v průmyslu, což je pro zemi s rozvíjejícím se stavebnictvím a infrastrukturou nezvykle málo.

Pro vnitropolitickou situaci v zemi je charakteristická vytrvalá snaha o uplatnění reformy v politické a ekonomické oblasti a boj proti nezákonným skupinám (avšak s velmi různou úspěšností). Cílem vlády je tzv. „Politika demokratické bezpečnosti“, doplněná „Politikou míru a rozvoje“. V roce 2006 byl zvolen na druhé období prezident Alvaro Uribe, který přispěl ke zlepšení mezinárodního postavení Kolumbie. Vláda klade důraz na zlepšování úrovně demokracie a respektování lidských práv a bojuje proti obchodování s drogami a terorismu. Ve všech těchto bodech má však značné rezervy. Dle publikace

organizace „Foreign Policy“ je Kolumbie na 14. místě v celosvětovém seznamu nejohroženějších režimů ve světě. Příčinami jsou korupce, drogy, vysoká kriminalita, bída, nestejný vývoj v zemi. Velkým problémem je dodržování lidských práv, a to i ze strany vládních složek (hlavně armády). V Kolumbii je ročně spácháno několik set únosů a vražd, dosud chybí kontrola vlády nad celým územím země a existuje mnoho případů vydírání a všeobecné kriminality. Od roku 2003 klesá stupeň kriminality, počet únosů a atentátů na infrastrukturu. Přes pozitivní trend je však celková úroveň zločinnosti v zemi stále vysoká. Zdaleka největším problémem je již více než 60 let trvající konflikt mezi vládou a guerillovými skupinami, neustálé boje a útoky, při kterých umírají především civilisté. Není divu, že takto sužovanou zemi opustilo během posledních desetiletí několik set tisíc obyvatel, kteří odcházejí hlavně do Španělska, USA a okolních států. Ve vnitřním vysídlení (3,8 mil. osob) je země třetí v pořadí na světě za Súdánem a Demokratickou republikou Kongo.

2. Příčiny vzniku konfliktu. Okolnosti, které vedly k vypuknutí násilí

Za počátek konfliktu, který trvá již více než 60 let a je tak jedním z nejdelších na světě, jsou považovány události 2. poloviny 40. let 20. století. V té době byl prezidentem Kolumbie Mariano Ospina Pérez a země se zmítala v ekonomických, politických i sociálních problémech. O moc soupeřily vedle Kolumbijské komunistické strany znepřátelené strany Liberálů a Konzervativců. Po volbách v roce 1946, kdy byli Liberálové poraženi a do vlády se vrátili Konzervativci, vzájemná nenávisť ještě vzrostla. Probíhala série drobných potyček, až nakonec spory vyvrcholili vraždou Jorge Eliécera Gaitána (9. dubna 1948 během panamerické konference v Bogotě). Gaitán byl populistický politik a vůdce Liberálů a je obecně souzeno, že se jednalo o politicky motivovanou vraždu ze strany Konzervativců (ačkoliv vrah byl zabit ještě dříve, než mohl o svém činu promluvit). Navíc v době vraždy probíhala Gaitánova kampaň u příležitosti prezidentských voleb.

Následovalo velmi temné období kolumbijských dějin, které je příznačně nazváno „La Violencia“ (česky násilí). Mezi lety 1948 až 1958 přišlo o život více než 200 000 osob a napáchány byly škody za více než miliardu USD. Obě politické strany zorganizovaly guerillové jednotky, které mezi sebou bojovaly takřka po celé zemi, nejvíce v andských oblastech a llanos. Pro La Violenciu je typický partizánský způsob bojů, přepadávání, únosy, krádeže a to zejména ve venkovském regionu. Řádění příslušníků guerill bylo velmi kruté – zabíjeli mačetami, mučili zajatce, znásilňovali vesnické ženy.

Největší intenzity dosáhla La Violencia v letech 1950–53 za vlády extrémně konzervativního prezidenta Laureano Eleuterio Gómeze, který se pokoušel nastolit fašistický stát. Následující prezident Gustavo Rojas Pinilla se snažil ukončit toto kruté období a stimulovat ekonomiku. To se mu však nezdařilo a v roce 1957 byl sesazen vojenskou juntou. Relativní klid se podařilo nastolit 10. května téhož roku, když obě znepřátelené strany souhlasily se sloučením – vznikla Národní fronta. Přispělo k tomu i to, že nový prezident (Alberto Lleras Camargo) zaručil politický systém výhodný pro obě strany. Založil také Komisi pro vyšetřování příčin násilí. V roce 1958 La Violencia sice vyhasla, avšak násilí a konflikty Kolumbii neopustily.

3. Klíčové události ve vývoji sporu od jeho vzniku do současnosti

Kolumbie zažívá dlouho trvající ozbrojený konflikt. Tento konflikt je velmi silně zakořeněný a je charakteristický dvěma základními tématy: obchodem s drogami a bojem o kontrolu území. Navzdory veškerému úsilí vlády o antidrogovou politiku a destrukci dvou nejmocnějších kartelů v Medellín a Cali, zůstává Kolumbie největším světovým producentem a exportérem kokainu. Za posledních 15 let bylo odpáleno na 200 bomb v kolumbijských městech. Téměř celé levicové demokratické křídlo politiky bylo vyhlazeno pravicovými paramilitaries. Při útocích byli zabiti čtyři prezidentští kandidáti, 200 soudců a vyšetřovatelů, polovina soudců Nejvyššího soudu, 1200 policistů, 150 novinářů a přes 300 000 dalších Kolumbijsců.

Počátky tohoto konfliktu sahají dlouho do minulosti a souvisí především s všeobecně velmi malou mírou vymahatelnosti práva ze strany kolumbijské vlády. Kolumbie se již od vyhlášení nezávislosti (1830) vyznačovala na rozdíl od ostatních latinskoamerických zemí malou vůlí zvyšovat daně a rozšiřovat armádu a nebyla tak schopna území efektivně kontrolovat. Velcí statkáři tak byli často absolutními vládci na svých latifundiích – měli vlastní ozbrojené síly, prosazovali vlastní právo, atd. Ekonomicky výhodnější tak pro vládu bylo, ať se o pořádek starají sami statkáři a její funkce se omezovala na vybírání daní z půdy. U moci se střídaly dvě hlavní strany po britském vzoru: konzervativní a liberální a případně konflikty se vyhrocovaly pouze v případě, že se k moci dostaly radikální frakce jednotlivých stran. Z našeho pohledu poměrně stabilní situace průběžného střídání vlád se začala zhoršovat s postupným vzestupem nových elit, velkým stěhováním do měst a ohrožením tradiční nenapadnutelné moci statkářů. Toto napětí se pak na plno projevilo ve dvou válečných konfliktech.

Ozbrojené násilí tak rozhodně není v Kolumbii novým fenoménem. První kolo násilí proběhlo mezi lety 1899 – 1902 a skončilo ještě demokratickým režimem (tzv. **válka tisíc dnů**). Ve 30. a 40. letech minulého století se pak země takřka permanentně zmítala v ekonomických, politických i sociálních problémech. Pozadí dnešního ozbrojeného konfliktu však můžeme nalézt v období tzv. **La Violencia** (1948-53) („Násilí“). Tato občanská válka mezi Liberální a Konzervativní stranou vypukla po zavraždění populistického liberálního předáka Jorge Eliecera Gaitána v dubnu 1948 a z městského povstání v Bogotě (tzv. Bogotaza) přerostla ve velmi krvavý střet obou skupin. Během následujících osmnácti let držela vláda kontrolu v podstatě pouze nad Bogotou a na venkově probíhaly rozsáhlé boje. Od té doby již kolumbijská vláda de facto nebyla nikdy schopna získat kontrolu nad celým územím země.

La Violencia vyústila ve vojenskou diktaturu generála Gustava Rojas Pinilly (1953–1957). V zájmu návratu k civilní vládě a k ukončení partyzánských násilností a drancování loupeživých band se představitelé obou stran dohodli na vytvoření společné Frente Nacional (1958–1974). Ačkoli tato koaliční vláda Frente Nacional byl přínosem pro transformaci země, omezovala politickou soutěž – základní rys demokracie. Všechny politické aktivity, které se vymykaly dosahu dvou hlavních stran, byly často velmi násilně potlačovány.

Již první vláda (konzervativní) napadla rolnické enklávy, které vznikly během občanské války za pomoci Komunistické strany. Vláda je vnímala jako potenciální hrozbu, zvláště po úspěšné kubánské revoluci v roce 1959. Tato ofenzíva vyprovokovala přerod rolnických komunit na mobilní guerilly (1964: **FARC** – Frente Armada Revolucionario de Columbia – Revoluční ozbrojené síly Kolumbie, 1965: **ELN** – Ejército de Liberación Nacional – Národní osvobozenecá armáda), které začaly bojovat za Revoluci.

V 70. letech se dále vyzbrojilo několik nacionalistických skupin, které chtěly svrhnout vládu, kterou označovaly za uzavřený a nereprezentativní politický systém, kterému dominuje tradiční oligarchie. V té době měla Kolumbie asi tucet různých guerillových skupin, každá z nich měla svoji vlastní ideologii a vlastní politické a vojenské strategie. Slabý kolumbijský stát navíc vydláždil cestu pro vznikající sebeobrané skupiny (paramilitaries) – soukromé armády bohatých statkářů a drogových bossů. Při jejich utváření významnou roli sehrála neschopnost centrální vlády vykonávat státní moc na rozsáhlé části kolumbijského území. Častým argumentem bylo tvrzení, že „když je stát neschopen, musí se guerillám někdo postavit“. V roce 1997 se tyto skupiny spojily do zastřešující organizace nazvané Spojené sebeobrany Kolumbie (Autodefensas Unidas de Columbia – **AUC**). AUC nahradily stát, poskytující obyvatelstvu všechny potřeby. Mezi těmito lidmi často stát nemá důvěru, zatímco AUC ji mají“. Těší se dlouhodobě též větší podpoře společnosti nežli FARC, jejichž působení v současnosti odsuzuje drtivá většina obyvatel.

Jak guerilly, tak paramilitaries díky ziskům z obchodování s drogami, z vydírání a z únosů, sílily. Jejich moc dosáhla vrcholu v 90. letech 20. století a na počátku nového tisíciletí. Vzrostl počet uskupení, jejich organizovanost i početní stavy (ze stovek či desítek na tisíce bojovníků). Došlo k vystupňování teroru, jehož oběťmi byli hlavně prostí Kolumbijci. Nechvalně se proslavily hlavně paramilitantní skupiny – eskadry smrti. Též armáda měla na svědomí značné počty obětí mezi civilisty.

Toto období se víceméně kryje s vládou čtyř předchůdců současného kolumbijského prezidenta Uribeho. Během vlády Virgilia Barca (1986-1990), kdy začal dynamicky narůstat počet guerilleros, došlo k uzavření neúspěšného příměří mezi vládou a FARC. Jistým přínosem byla úspěšná taktika odzbrojování menších guerill, v níž pokračoval i Barcův nástupce César Gaviria (1990-1994). Po Gaviriovi nastoupila vláda Ernesta Sámpera (1994-1998). Ta se do značné míry potýkala s problémy způsobenými skandálem, při kterém se prokázalo, že Sámpérova prezidentská kampaň byla zčásti podporována financemi pocházejícími z kruhů narkomafie. Sámpérovi se sice podařilo dokončit své prezidentské období, nicméně jeho administrativa byla institucionálně slabá a umožnila guerillám i paramilitaries, aby se dále rozvíjeli. Není náhodou, že právě za tohoto období došlo k integraci paramilitantních skupin v AUC.

Sámpera následoval v prezidentském úřadu Andrés Pastrana (1998-2002). Ten záhy započal poměrně úspěšné jednání s FARC. Byla utvořena demilitarizovaná zóna o rozloze 42.000 km², nicméně jednání nevedla k úspěchu. ELN zůstala poněkud stranou rozhovorů, ačkoliv je sledovala. Svůj vstup do jednání však podmiňovala vytvořením obdobné demilitarizované zóny, jakou získala FARC. S tímto požadavkem vláda nesouhlasila a snaha o dialog tak vyzněla víceméně naprázdno. Co ovšem nelze Pastranově vládě upřít, je započetí reformy armády, které se staly základem pro její současnou podobu.

Za Pastranova následovníka, za vlády současného prezidenta Uribeho, se podařilo zastavit nárůst členské základny guerillových uskupení, především FARC, a provést odzbrojení AUC. Z teritoriálního hlediska kolumbijská vláda v současnosti kontroluje větší část území, a to včetně regionů, které pod její kontrolou nebyly již několik dekad.

Vláda prezidenta Uribeho

Zdá se, že jistý obrat nastal skutečně po roce 2002, kdy zvítězil v prezidentských volbách Alvaro Uribe Telez z hnutí Primero Colombia Movimiento (a to především díky tomu, že získal pověst zastávce tvrdé linie). Na rozdíl od předchozího konzervativního prezidenta Pastrany, který se prakticky po celé volební období snažil s guerillami smířit, Uribe získal důvěru kolumbijského lidu tím, že slíbil boj proti rebelům. Uribe se však brzy střetl s tvrdou realitou, kdy krátce po svém nástupu k moci musel v zemi vyhlásit výjimečný stav, když bylo v jednom týdnu zavražděno přes sto lidí. Zároveň s tímto opatřením pak vyhlásil také „výjimečný ekonomický stav“, což znamenalo razantní zvýšení zdanění nejbohatších vrstev obyvatelstva. Téměř 800 milionů dolarů, které tímto způsobem získal, použil jako investici do armády.

Zatímco se sice podle Uribeho slov daří neustále přibližovat AUC, se kterými s největší pravděpodobností brzy přejdou do další fáze rozhovorů, vláda se vzdaluje ELN i FARC. Postoj ELN k současné kolumbijské vládě je dokonce natolik nepřátelský, že ELN koncem roku přerušila veškeré jednání o možném míru a varuje, že současná Uribeho politika by mohla vést k „nespravedlivé válce s rozsáhlými důsledky pro všechny Kolumbijce“. FARC Uribeho vládu neuznává a jejím cílem je ustanovit paralelní vládu, která by působila v zahraničí. Na tomto cíli již FARC začala pracovat, když v závěru roku svolala aktéry z různých částí kolumbijského politického spektra, aby o této vládě jednali.

4. Charakteristika stran konfliktu

Současný kolumbijský konflikt je de facto trojstranný. Zpočátku se jednalo o boj levicových guerillových skupin (FARC, ELP a řady dalších) s oficiální kolumbijskou vládou a její armádou. Později se jako třetí strana prosadily pravicové paramilitantní skupiny (později sjednocené pod AUC) silně podporované drogovými bossi.

FARC – Frente Armada Revolucionario de Columbia – Revoluční ozbrojené síly Kolumbie

Jsou nejstarší, největší a neaktivnější kolumbijskou guerillovou organizací. Byly založeny v květnu roku 1964, ale její počátky jsou spojeny již s dobou La Violencie a s oddíly rolnické sebeobrany v komunistických enklávách. Vždy udržovaly velmi těsné kontakty s legální Komunistickou stranou (PCC). Během svého vývoje FARC prošly obdobím naprostého úpadku (pouhých sto členů) i obdobím rozkvětu (kontrola až 30% území). Dnes mají FARC asi 15 000 členů. Svou působnost soustřeďují hlavně na venkov, zatímco ve městech se prosazují jen obtížně. Tradičními baštami jejich vlivu jsou departementy Magdalena a Antioquia a amazonsko-andská oblast okolo Caqueta.

Pokud jde o obchod s drogami, FARC si od 50. let snažilo udržovat morální profil a většinou se distancovaly od kriminálního násilí a obchodu s drogami (i když ne bezvýhradně). Postupně, a zvláště po pádu Sovětského bloku, ale navázali vztahy s některými větvemi narkomafie zcela otevřeně a drogy se staly hlavním zdrojem financí. Obzvláště po porážce a ovládnutí dvou největších drogových kartelů v Medellínu a Cali v první polovině 90. let. Podle údajů ministerstva zahraničí Spojených států získávají FARC z obchodu s drogami okolo 300 milionů dolarů ročně.

ELN – Ejército de Liberación Nacional – Národní osvobozenecká armáda

Tato prokubánsky orientovaná levicová skupina má své počátky v 60. letech, kdy její členové získali výcvik v guerillovém boji přímo na Kubě. Tradiční oblast působnosti se nachází podél hranic s Venezuelou. Svě členy na rozdíl od FARC rekrutovala ELN spíše mezi studenty než mezi rolníky. Měla též na rozdíl od FARC špatné vztahy s PCC, jíž se odmítala zcela podřídít. Velmi přátelské vztahy měla s Havanou, která ji zásobovala zbraněmi a financemi (od 70. let byla podpora na nátlak SSSR omezena). Až do 90. let nevykazovalo hnutí výraznější aktivitu (oproti FAC). Např. na počátku 80. let ELN patřilo k nejméně aktivním hnutím a mělo jen 40 ozbrojenců. Důležitým zdrojem financí se postupně staly únosy bohatých podnikatelů a částečně též obchodem s marihuanou a kokou. Na rozdíl od FARC se však v obchodu s drogami spíše vyhýbá.

Od roku 1985 ELF pravidelně vyhazovala do vzduchu hlavní kolumbijský ropovod Caño Limon-Coveñas. Její útoky jsou též směřovány proti mezinárodním společnostem, které ELN viní za špatnou ekonomickou situaci v Kolumbii, ale zejména slouží jako zdroj financí. Běžné je vydírání ropných společností. V 90. letech dosáhly spolu s rostoucí aktivitou početní stavy skupin okolo 5000 členů. Po tvrdých bojích s AUC se dnes jejich počet pohybuje okolo 3500. ELN též není tak silně hierarchicky organizována jako FARC a není tak většinou schopna bojovat přímo s kolumbijskou armádou, proto se spíše soustředí na již zmíněné napadání infrastruktury.

AUC – Autodefensas Unidas de Columbia – Spojené sebeobraný Kolumbie

Pravicové uskupení zastřešující paramilitaries (polovojenské skupiny) známé též jako „eskadry smrti“. Vznikly víceméně jako důsledek střetu levicových guerill a zájmů narkomafie. Paramilitantní skupiny byly organizovány na venkově už během konce 70. v průběhu 80. let jako „ochránci práva“ v rámci boje proti levicovým povstalcům. Většinou pak byly najímány drogovými bossy (bohatými vlastníky pozemků) k ochraně jejich majetku. Samotné jednotky AUC vznikly v roce 1995 na základě soukromých armád některých drogových bossů (byly např. podporovány mendelínským kartelem) a dalších paramilitantních jednotek.

Paramilitaries se nejprve zaměřovali na masakrování skutečných či domnělých stoupenců guerilly, a to za podpory, či alespoň tolerance, ze strany vlády. Jednotky AUC však brzo přestaly bojovat pouze proti guerillám a snažily se umlčet své odpůrce (soudce, starosty, zastupitele, vládní úředníky, policisty, žurnalisty, levicové intelektuály či příslušníky odborů). V roce 1989 byly prohlášeny za ilegální. V 90. letech prosluly hlavně svými

útoky proti civilistům. Podle amerických studií nesly zodpovědnost až za 60% případů porušování lidských práv (levicoví povstalci 30% a 10% armáda a policie). V 90. letech vzrostl počet polovojských skupin ze 150 na 400 a v období jejich největší síly mezi lety 1998 a 2002 se staly jednou z nejlépe vyzbrojených nestátních ozbrojených sil na světě. Počet jejich členů dosáhl asi 12 000.

Téměř veškeré finanční příjmy AUC plynuly z obchodu s drogami a „ochrany“ a majitelů pozemků čelících útokům guerill. Byly též najímány ropnými společnostmi k ochraně ropovodu. Nový finanční zdroj představovalo navrtávání ropovodů a následný prodej kradené ropy. V roce 2003 po nástupu prezidenta Uribeho k moci proběhla obrovská demobilizace výměnou za imunitu. Odzbrojení AUC tak má být ústředním bodem procesu vedoucího k míru v Kolumbii.

Co velmi odlišuje AUC od levicových guerill, je velmi vysoký počet způsobených civilních obětí a prokazatelná vysoká míra úmyslnosti zabít (jako součást strategie vyhladit civilisty napojené na guerilly a tak zlikvidovat jejich zázemí). Ačkoli AUC přistoupily na klid zbraní a výrazně zredukovaly své vyzbrojení, ještě zcela nezastavily všechny své aktivity.

5. Síly a události mimo region, ovlivňující vývoj sporu (geopolitika konfliktu)

Role USA

USA se v Kolumbii angažují již řadu let. Jednak je zde souvislost s americkou zahraniční politikou z období studené války (eliminace ohnisek komunismu), jednak představují USA hlavní odbytiště pro kolumbijské drogy (90% kokainu a 70 % heroinu v USA pochází z Kolumbie). Americké veřejnosti je pak oboje šikovně předkládáno jako jediný problém levicových guerill financovaných z obchodu s drogami.

Dobré vztahy mezi USA a Kolumbií se datují již od konce druhé světové války (dnes ke všemu představuje Kolumbie jedinou jihoamerickou zemi s pravicovou vládou). USA poskytují kolumbijské vládě již řadu let velké finanční příspěvky (cca 800 mil. USD ročně) určené převážně na nákup zbraní pro armádu a policii nebo na boj proti drogám (ničení plantáží). Od roku 2000 americká vláda finančně přispívala na protidrogovou politiku Bogoty v rámci „Plánu Kolumbie“ (celkem částkou 2,3 mld. USD). V roce 2002 pak Bushova administrativa rozhodla pokračovat v plánu s menší intenzitou pod hlavičkou „Andské regionální iniciativy“. USA též poskytují kolumbijské armádě výcvik a technickou podporu (US Army pravděpodobně působí či působila v regionu i přímo). Pokud jde o výsledky, nejsou, měřeno množstvím drog směřujících z Kolumbie do USA, nijak výrazné.

V rámci plánu Kolumbie a Andské regionální iniciativy přispívaly či přispívají na boj proti drogám (a tedy i proti guerillám) i další země světa, např. Evropská unie či Japonsko.

Kuba

Význam Kuby spočíval především ve vývozu revoluce do zemí Latinské Ameriky. V samotné Kolumbii byl však vliv Kuby na guerillové skupiny spíše menší. Jedinou významnější skupinou, která udržovala s Kubou těsnější vztahy, byli, jak již bylo zmíněno v předchozím textu, příslušníci ELN.

Kolumbie a Ekvádor

Venezuelský prezident Hugo Chávés má s kolumbijskými guerillami poměrně dobré vztahy a jistou dobu působil jako „neutrální“ prostředník při vyjednávání mezi kolumbijskou vládou a povstalci. Projevoval však prý jistou zaujatost a navíc odmítl vyjednat s povstalci jako s teroristickými organizacemi. Proto se ho prezident Uribe nakonec rozhodl v roce 2008 z jednání odvolat.

Existují vůbec jisté náznaky o provázanosti vlád Kolumbie a Ekvádoru s kolumbijskými levicovými povstalci (venezuelskému prezidentovi Hugo Chavézovi prý mimo jiné pomohli k moci).

Již delší dobu špatné vztahy se vyhroutily v březnu minulého roku, kdy kolumbijská armáda podnikla útok proti povstalcům na území Ekvádoru, na což reagovala Venezuela omezením diplomatických vztahů a přesunutím armády ke kolumbijským hranicím. Tento konflikt, který mohl snadno přerůst v regulérní válku, byl zažehán až díky diplomatické aktivitě hlavně ze strany Brazílie a dalších zemí. Jako důvod, proč riskoval Hugo Chávés střetnutí, se mimo spojenectví s Ekvádorem a vazeb na povstalce jeví jisté oslabení jeho pozice na domácí scéně. Jako vhodný vnější nepřítel, který by odvedl pozornost od domácích problémů, se jeví právě Kolumbie, již jen díky svým dobrým vztahům s USA.

6. Přehled dosavadních strategií řešení konfliktu (mírových i násilných) a jejich výsledky

Na rozdíl od Pastrany, který se prakticky po celé volební období snažil s guerillami smířit, Alvaro Uribe získal důvěru kolumbijského lidu tím, že slíbil boj proti rebelům. Jedním z jeho předvolebních slibů bylo rozšíření kolumbijské armády a razantní zvýšení výdajů na ni. Další částí programu bylo vytvoření městských domobran, nazvaných „Convivir“, které by dokázaly snížit kriminalitu (Kolumbie byla v roce 2001 se 64 vraždami na 100 tisíc obyvatel první na světě – rukou guerill přitom zemře okolo 34 tisíc lidí ročně).

Jako dva základní přístupy k řešení konfliktu můžeme považovat snahu o mírová jednání, o něž se průběžně snažila kolumbijská vláda během konce 20. století. Ta se však bohužel ukázala jako ne příliš úspěšná. Dalo by se říci, že k tomu přispěla jistou měrou již výše zmíněná malá síla vlády a její armády (nízký rozpočet), její zkorumpovanost a v neposlední řadě také velké příjmy z únosů a drogového obchodu, jež posilovaly povstalecké organizace. Jediným výsledkem tak byl fakticky vznik další povstalecké skupiny AUC, která se vyprofilovala jako pravicová jednotka a jež obhajovala svůj vznik právě nutností ochrany svých zájmů před levicovými povstalci, když toho není vláda schopná.

Mírová jednání a pokusy o řešení proběhly roku 1986 za prezidenta Virgillia Barca, FARC ovšem pouze využila situace a provedla v době příměří nábor dalších členů. Další prezident Sampera se také pokoušel o mírová řešení, avšak neměl k nim žádný kredit, když se prokázalo, že jeho kampaň financovali právě povstalci. Poslední pokus proběhl za prezidenta Pastrany – ten pozval FARC opět k jednání, ta si však stěžovala, že proti ní je postupováno přísněji než proti ostatním povstalcům, a nakonec roku 2000 zavraždila předsedu mírového procesu, čímž jednání skončilo.

Z těchto důvodů byl zvolen prezident Uribe roku 2002 se zcela opačnou strategií. Rozhodl se pro silný tlak na povstalecké skupiny a vyhlásil jim nekompromisní válku, tzv. **Plan Colombia**. To vše za silné podpory USA, bez níž by kolumbijská armáda nebyla schopna povstalcům příliš konkurovat. Navíc je používána strategie vypalování polí s kokou a opiem a oslabování toků obchodu s drogami. V těchto ohledech jsou výsledky spíše sporné. Pěstování opia sice kleslo bezprecedentně o 50%, avšak pěstování koky se zvýšilo o 15 % a surového kokainu o 4 %. Je to způsobeno tím, že koka je nenahraditelnou plodinou a celosvětově se pěstuje právě především v Kolumbii, kde jsou pro ni nejlepší podmínky. Vládě se již podařilo odzbrojit AUC (lekla se jeho politiky), vyjednává s ELN (tomu je nakloněna i veřejnost), avšak tvrdě bojuje s FARC, tu se podařilo zatím poměrně úspěšně oslabit – **plán Patriotia**. Navíc ve FARC během posledních pár let zemřeli dva největší představitelé a hnutí má jisté problémy s nahrazením těchto autorit. Jediný dialog tak fakticky probíhá pouze o výměně zajatců a jinak se jedná o regulérní válku (o území a vliv na něm). Celkově pak klesla výrazně kriminalita a počet vražd – největší úspěch. Navíc byl jako poměrně zdařilý marketingový tah zvolen pro vyjednávání nezávislý arbitr a to venezuelský prezident Hugo Chávéz. Bohužel však Chávéz projevil jistou zaujatost a často se prohřešoval proti protokolům, navíc odmítl vyjednávat s povstalcí jako teroristickými organizacemi. Proto se prezident Uribe nakonec rozhodl ho roku 2008 z jednání odvolat. To však s ELN probíhá zdárně dál, avšak jeho výsledky ještě v brzké době čekat nemůžeme.

7. Seznam otázek (sporných bodů), které brání vyřešení sporu

Drogový obchod

Dřívější zkorumpovanost a slabost vlády a armády

Těžká dostupnost území ovládaného povstalcí

Dobrá výzbroj a silné finanční toky povstalců z drogového obchodu a únosů

Poměrně velká území jež povstalci ovládají a na něž mají vliv (jihovýchod Kolumbie)

Způsob partizánské války (strategie hit and run) zaútočit a stáhnout se, proti níž je tradiční armáda v nevýhodě.

8. Návrh strategie vedoucí k vyřešení konfliktu

Existuje tedy řešení kolumbijského konfliktu? Určitě ano, ale nebude ani levné, ani kompletní, ani rychlé. A je k němu zapotřebí dlouhodobější strategie skládající se ze tří částí. Za prvé, Uribe by měl začít bojovat i jednat zároveň, jak tomu vždycky bylo. Měl by stále požívat americké finanční podpory v boji proti FARC, ale zároveň s nimi obnovit jednání a zároveň udělat krok kupředu v jednání s druhou povstaleckou skupinou, Národní osvobozenou armádou (ELN). I pro jednání by si měl získat podporu americké administrativy a tato kooperace by v případě potřeby mohla zahrnovat i přímé jednání

mezi Washingtonem a povstalci. Za druhé, Spojené státy by se měly vyhnout přímému zapojení do konfliktu, tedy neposílat do oblasti žádné vojenské poradce. Tyto akce by je do kolumbijského konfliktu pouze zatáhly. Jako neúčinnější se tedy zatím jeví stálý tlak především vojenský, jež donutí povstalce jednat. Pokud tomu totiž tak nebude, situace se vrátí do předchozích zajetých kolejí a povstalci nebudou mít jakýkoliv zájem se vzdát, či přestat s únosy a teroristickými útoky. Jako problematický se pak jeví boj proti drogovému obchodu. Vládě se sice může částečně podařit omezit příjmy jedné skupiny z tohoto obchodu, avšak vzápětí ji v tomto lukrativním byznysu nahradí jiná skupina. Navíc v tak chudém státě, kde je koka nejlevněji pěstovatelná plodina s největší přidanou hodnotou, se tento boj jeví zatím jako boj s větrnými mlýny. Navíc ono poprašování políček s kokou pesticidy je velmi neekologické a nemá větší efekt kromě ničení přírody a je kritizováno již samotnými USA.

Literatura

Rojas, C., Meltzer, J.: Elusive peace : international, national, and local dimensions of conflict in Columbia. New York, 2005, 261 s.

Svobodová, K.: FARC a ELN : válka, trvající půl století. Klauzurní práce - Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, 2005, 17 l.

Wikipedia, the free encyclopedia: Colombia [on-line]. Wikipedia [cit. 5.5.2009]. Dostupné na WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Columbia>

Vařura, V.: BSS191 Soudobé ozbrojené konflikty – přednáška 28.4.2009, Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, 2009.

Hrabálek, M.: Kolumbie – konflikt bez řešení? [on-line]. Global Politics [cit. 20.4.2009]. Dostupné na WWW: <http://www.globalpolitics.cz/clanek/kolumbie-konflikt.html>

Šimoník, M.: Kolumbie: násilí, žoldnéři, USA, drogy a revoluce [on-line]. Britské listy [cit. 20.4.2009]. Dostupné na WWW: <http://www.britske-listy.cz/art/21152.html>

Wars of the World: The "Violencia" in Colombia 1948-1958 [on-line]. [cit. 24.4.2009]. Dostupné na WWW: <http://www.onwar.com/aced/data/cite/colombia1948b.htm>

Jiráťová, J.: Revoluční síly Kolumbie – FARC [on/line]. [cit. 20.4.2009]. Dostupné na WWW: http://www.rozhlas.cz/lekari/kolumbie/_zprava/466503

Jiráťová, J.: Paramilitares a ELN - nepřátelé a spojenci FARC [on/line]. [cit. 20.4.2009]. Dostupné na WWW: http://www.rozhlas.cz/lekari/kolumbie/_zprava/469192